

УДК 36.149

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВИЗНАЧЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

*Іванілов О.С., д.е.н., професор,
Перетяцько А.Ю., к.е.н., доцент,
Алексєєва Г.В., асистент (ХДТУБА)*

В статті представлено інтегральний показник соціально-економічної ефективності, за допомогою якого проводиться оцінка результатів діяльності будівельного підприємства. Визначені вимоги до оцінки ефективності підприємства. Даються пропозиції щодо оптимізації діяльності будівельного підприємства на основі отриманих значень інтегрального показника ефективності за аналітичний період.

Ключові слова: будівельна галузь, соціально-економічна ефективність, інтегральний показник соціально-економічної ефективності.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах економічного спаду роль так званого «локомотива» відіграє будівельна галузь, яка є своєрідним індикатором стану економіки. Тенденції розвитку будівельного комплексу визначають тенденції процесів економічного зростання держави, тому особливої актуальності набуває забезпечення ефективності діяльності будівельних підприємств, а саме її економічної та соціальної складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. Питання ефективності діяльності підприємств розкривається в працях таких вітчизняних науковців, як О.С. Іванілов [4], В.Ф. Залунін [3], О.Г. Пугачова [6], І.С. Степанов [7], А.М. Тугай [8] та багатьох ін. Дослідженню питань оцінювання ефективності діяльності підприємства у зарубіжній теорії та практиці також приділено значну увагу. Цю проблему розглядають такі вчені, як Р.С. Каплан [5], Д.П. Нортон [5] та ін.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Оцінка рівня ефективності роботи підприємства стискається з низкою суперечностей, серед яких досить вагомою є проблема поєднання економічної та соціальної ефективності. Суть полягає в тому, що досягнення вищих фінансово-економічних результатів діяльності, з одного боку, створює передумови покращення соціальних показників розвитку, а з іншого, вони не дають змогу збільшити соціальну ефективність функціонування підприємства [1, с. 303].

Така ситуація зумовила актуальність вирішення даної проблеми.

Формування цілей статті. Метою даної роботи є визначення критеріїв щодо оцінки

ефективності, формування інтегрального показника соціально-економічної ефективності, за допомогою якого можливо визначити сукупну результативність діяльності будівельного підприємства на прикладі ТОВ «Укрдонгазбуд».

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Провівши критичний огляд наукових джерел, можна подати наступне узагальнене поняття соціально-економічної ефективності діяльності підприємства: соціально-економічна ефективність діяльності підприємства представляє собою сукупну результативність підприємства (економічна складова) та соціального розвитку, досягнутого за рахунок цих результатів. Соціально-економічна ефективність діяльності підприємства є основним підґрунтям формування соціально-економічної ефективності всієї галузі, економічної системи регіону, держави.

На нашу думку, для оцінки та прогнозу рівня соціально-економічного розвитку підприємства необхідно ввести інтегральний показник, який об'єднує в собі систему різних показників діяльності підприємства.

Якщо для визначення економічної ефективності існують різні групи відносних та абсолютних показників, то об'єктивна оцінка соціальної ефективності має суттєві труднощі, оскільки до сьогодення часу відсутня науково обґрунтована методика її визначення. У зв'язку з цим, можна спиратися на дещо інтуїтивне та емпіричне уявлення стосовно принципіальних підходів до оцінки соціальної складової ефективності.

Перед тим, як визначити перелік показників ефективності роботи підприємства, слід чітко сформулювати вимоги до оцінки ефективності підприємства [2]:

1. Система показників повинна включати як фінансові, так і нефінансові показники з умовою їх взаємозв'язку між собою, а також між організаційними рівнями на підприємстві. Система повинна містити обмежене число показників для своєчасної їх оцінки та прийняття рішення.

2. Система показників повинна враховувати минулий і поточний стан бізнесу.

3. Показники мають бути корисні для прогнозування майбутнього підприємства - вартості або капіталізації, приросту обсягу продажів і виручки.

4. Система показників повинна бути значущою, адекватною, послідовною і стабільною. Стабільність в даному випадку означає логічну послідовність у зміні системи, щоб співробітники підприємства могли відстежити зміни і адаптуватися. Короткострокові показники повинні відповідати довгостроковим.

5. Повинна існувати можливість об'єднання показників у зведені і деталізація в окремі показники.

6. Впровадження системи показників не повинно викликати особливих складнощів за доступністю інформації для розрахунку і за додатковими витратами.

Експертним методом серед чисельної кількості показників економічної ефективності для

розрахунку економічної складової інтегрального показника були обрані наступні коефіцієнти: фондівдача, темпи зростання продуктивності праці, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, рентабельність основної діяльності.

Для розрахунку соціальної складової інтегрального показника були обрані: темпи зростання фонду оплати праці, коефіцієнт плинності та коефіцієнт змінюваності кадрів.

Аналіз та оцінка рівня соціально-економічної ефективності проводиться на прикладі ТОВ «Укрдонгазбуд». Дане підприємство спеціалізується на будівництві об'єктів газо- та водопостачання, а також прокладки трубопроводів низького, середнього та високого тиску, конденсатопроводів, систем зрошення та меліорації.

Вихідними даними для розрахунку інтегрального показника соціально-економічної ефективності стали щоквартальні значення обраних коефіцієнтів.

Для того, щоб об'єднати та уніфікувати коефіцієнти економічної та соціальної складової ефективності, слід прийняти певну структуру серед цих показників. Питома вага останніх наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура показників соціально-економічної ефективності будівельного підприємства

Показник	Питома вага
Фондовіддача	0,13
Темп росту продуктивності	0,18
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,08
Рентабельність основної діяльності	0,19
Темп росту фонду оплати праці	0,25
Коефіцієнт плинності кадрів	0,09
Коефіцієнт змінюваності кадрів	0,08

Розрахунок інтегрального показника соціально-економічної ефективності будівельного підприємства пропонуємо проводити за наступною формулою:

$$I_E = \Phi_B \times V_B + T_{PP} \times V_{PP} + K_{OB} \times V_{K_{OB}} + P_{OD} \times V_{P_{OD}} + T_{FOП} \times V_{T_{FOП}} + K_{ПЛ} \times V_{K_{ПЛ}} + K_{ЗМ} \times V_{K_{ЗМ}}, \quad (1)$$

де I_E - інтегральний показник соціально-економічної ефективності;

Φ_B - фондівдача, грн./грн.;

T_{PP} - темп росту продуктивності праці;

K_{OB} - коефіцієнт оборотності оборотних коштів,

P_{OD} - рентабельність основної діяльності;

$T_{FOП}$ - темп росту фонду оплати праці;

$K_{ПЛ}$ - коефіцієнт плинності кадрів;

$K_{ЗМ}$ - коефіцієнт змінюваності кадрів;

$V_{\Phi_B}, V_{T_{PP}}, V_{K_{OB}}, V_{P_{OD}}, V_{T_{FOП}}, V_{K_{ПЛ}}, V_{K_{ЗМ}}$

- відповідно питома вага фондівдачі, темпу росту продуктивності праці, коефіцієнту оборотності оборотних коштів, рентабельності основної діяльності, темпу росту фонду оплати праці, коефіцієнту плинності кадрів, коефіцієнту змінюваності кадрів, %.

Таким чином отримали наступні результати по кварталам за три аналітичні періоди, наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Інтегральний показник соціально-економічної ефективності ТОВ «Укрдонгазбуд»

Періоди	Інтегральний показник
1 квартал 2007	0,81
2 квартал 2007	3,39
3 квартал 2007	2,68
4 квартал 2007	3,97
1 квартал 2008	0,46
2 квартал 2008	1,44
3 квартал 2008	1,31
4 квартал 2008	1,52
1 квартал 2009	0,13
2 квартал 2009	1,89
3 квартал 2009	1,15
4 квартал 2009	0,89

Для отримання коректної оцінки соціально-економічної ефективності необхідно ввести кількісні критерії, так, прийнято:

- 0-1,6 – низький рівень соціально-економічної ефективності;
- 1,7-3,3 – достатній рівень соціально-економічної ефективності;
- 3,4-5,0 – високий рівень соціально-економічної ефективності.

Як видно з табл. 2, протягом всього аналітичного періоду показник не має чіткої тенденції, його значення змінюється від кварталу до кварталу. Найвищі значення показника отримано за 2007 рік. У 2008 та 2009 роках показник варіюється від низького до середнього рівня. Загальне зниження значення інтегрального показника пов'язано зі значним погіршенням становища на ринку нерухомості, що призвело до значного зниження активності учасників будівництва на первинному ринку нерухомості та коливанням курсу валют. Не виключенням стало будівельне підприємство «Укрдонгазбуд». Обсяги виробництва за 2008 та 2009 рр. значно знизились у порівнянні з 2007 роком, що негативно відобразилось як на економічній, так і на соціальній складовій ефективності діяльності підприємства.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, маючи кількісне відображення соціально-економічної ефективності, керівництво підприємства має змогу управляти її рівнем та впроваджувати заходи щодо її зміни. Наступні дослідження будуть спрямовані на

формування заходів щодо підвищення рівня соціально-економічної ефективності будівельних підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Алексеева Г.В., Перетяцько А.Ю.* Визначення поняття соціальної та економічної ефективності [Текст] / Г.В. Алексеева, А.Ю. Перетяцько // Науковий вісник будівництва.-2010.- вип.58.-С.302-307.
- Негомедзянова Е.А.* Формирование модели оценки экономической эффективности генерирующей компании [Електронний ресурс] / Е.А. Негомедзянова.- Режим доступу: <http://www.jurnal.org/articles/2007/ekon43.html> - Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов.
- Залунин В.Ф.* Стратегия и тактика строительных фирм в рыночных условиях [Текст] / В.Ф. Залунин. – Днепропетровск: Наука и образование, 1998. – 230 с.
- Іванілов О.С.* Економіка будівництва [Текст] / Іванілов О.С. – Вища школа, 2001. – 583 с.
- Каплан Роберт С.* Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес – среде преуспевают организации, применяющие систему показателей [Текст] / С. Каплан Роберт, П. Нортон Дейвид ; [пер. с англ.]. – М.: ЗАО «Олимп - Бизнес», 2004. - 416 с.
- Пугачева Е.Г.* Самоорганизация социально-экономических систем : учеб. пособие [Текст] / Е.Г. Пугачева, К.Н. Соловченко. –

Иркутск.: БГУЭП, 2003. – 172 с.

7. Степанов И.С. Экономика строительства: Учебник для вузов по спец. «Экономика и управление на предприятиях» [Текст] / Под ред. И.С. Степанова. – 3-е изд., доп. И перераб. – М.:

Юрайт – Издат., 2004. – 620с.

8. Тугай А.М. Економіка будівельної організації: навч. посібник для вузів [Текст] / А.М. Тугай, Е.Й. Шилов, А.Ф. Гойко. – К.: Міленіум, 2002. – 224 с.

Аннотация. В статье представлен интегральный показатель социально-экономической эффективности, с помощью которого проводится оценка результатов деятельности строительного предприятия. Определены требования к оценке эффективности предприятия. Даются предложения по оптимизации деятельности строительного предприятия на основе полученных значений интегрального показателя эффективности за аналитический период.

Ключевые слова: строительная отрасль, социально-экономическая эффективность, интегральный показатель социально-экономической эффективности.

Summary. In the article opens an integral indicator of socio-economic efficiency which assesses the performance of a construction company. The requirements for assessing of efficiency of the company. Provides suggestions for optimizing the activity of a construction company based on values obtained for the integral indicator of the effectiveness of the analytical period.

Keywords: construction industry, socio-economic efficiency, integrated indicator of socio-economic efficiency.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.

УДК 658.8

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

*Іванілов О.С., д.е.н., професор,
Таряник О.М., к.е.н., доцент,
Шматкова К.Г., асистент (ХДТУБА)*

У статті розкрито необхідність проведення на підприємствах житлово-комунального господарства політики управління дебіторською заборгованістю населення. Запропоновано заходи щодо стимулювання сплати житлово-комунальних послуг населенням.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, доходи населення, дебіторська заборгованість.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковим чи практичним завданням. Житлово-комунальне господарство виконує важливу соціально-економічну функцію, надаючи мешканцям побутові послуги, які в сукупності створюють комфортні умови для життя населення, забезпечуючи йому збереження здоров'я, працездатності, належний фізичний, культурний та інтелектуальний розвиток.

Результати останніх досліджень діяльності підприємств житлово-комунального господарства

свідчать про те, що галузь перебуває у глибокому кризовому стані. Це негативно впливає на розвиток економіки країни, а також створює соціальне напруження в суспільстві, оскільки житлово-комунальне господарство є однією з найважливіших соціальних галузей. Причинами кризового стану є численні економічні та технічні проблеми, а саме – морально та технічно застаріле обладнання, непрозора система формування тарифів на послуги та суперечливе законодавство, і головне – це недостатність фінансування. Окрім того, що держава не виділяє достатню кількість коштів на підтримку підприємств галузі і оновлення застарілого обладнання та існування перешкод для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвестицій, також гостро стоїть питання оплати послуг споживачами. На деяких підприємствах розмір дебіторської заборгованості сягає 50% від загальної суми активів підприємства. Тому питання управління дебіторською заборгованістю на підприємствах житлово-